

გეოფიზიკის ინსტიტუტი 90 წლისაა

ჭელიძე თ., ვარამაშვილი ნ., ღლონტი ნ., დარახველიძე ლ.

მიხეილ ნოდის სახელობის გეოფიზიკის ინსტიტუტი, თსუ, თბილისი, საქართველო
tamaz.chelidze@gmail.com

ანოტაცია. 1933 წლის 1 ნოემბერს საქართველოს მთავრობის დადგენილებით დაარსდა სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის ამიერკავკასიის ფილიალის საქართველოს განყოფილების გეოფიზიკური ინსტიტუტი. ამჟამად ეს არის ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორ მიხეილ ნოდის სახ. გეოფიზიკის ინსტიტუტი. სტატიაში წარმოდგენილია ინსტიტუტის მოკლე ისტორია.

საკვანძო სიტყვები: ინსტიტუტი, გეოფიზიკა, გარემო.

90 წლის წინ, 1933 წლის 1 ნოემბერს საქართველოს მთავრობის დადგენილებით დაარსდა სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის ამიერკავკასიის ფილიალის საქართველოს განყოფილების გეოფიზიკური ინსტიტუტი. ამჟამად ეს არის ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მიხეილ ნოდის სახ. გეოფიზიკის ინსტიტუტი. გეოფიზიკის ინსტიტუტი დაარსდა თბილისის გეოფიზიკური ობსერვატორიის ბაზაზე, გეოფიზიკური ინსტიტუტის დაარსების ინიციატორები იყვნენ: აკად. ნ. მუსხელიშვილი, ყოფილი სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის სეისმოლოგიური ინსტიტუტის დირექტორი, აკადემიის წევრ-კორ. პ. ნიკიფოროვი, პროფ. მ. ნოდია, ფიზ.-მათ. მეცნ. კანდიდატი სეისმოლოგი ალ. ცხაკაია და პროფ. ევგ. ბიუსი. უნდა აღინიშნოს, რომ გეოფიზიკის ინსტიტუტის შექმნის და შემდგომ მისი მუშაობის ძირითადი წარმმართველი პროფ. მ. ნოდია იყო. პროფ. პ. ნიკიფოროვი აღნიშნავდა, რომ პროფ. მ. ნოდია არის ინსტიტუტის დაარსების ერთ-ერთი ინიციატორი და ორგანიზატორი. აკად. ნ. მუსხელიშვილი თვლიდა, რომ „პროფ. მ. ნოდია „თავის მხრებზე გადაიტანა გეოფიზიკის ინსტიტუტის შექმნის ყველა სიმძლეეები“. ბატონ მიხეილ ნოდის დამსახურებაა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფიზიკის ფაკულტეტზე 1933 წელს გეოფიზიკის კათედრის დაარსება.

1933 წლის 22 სექტემბერს ჩატარდა საბჭოთა კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის ამიერკავკასიის ფილიალის პრეზიდიუმის სხდომა. სხდომის წევრები გაეცნენ დადგენილებას სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის ამიერკავკასიის ფილიალის საქართველოს განყოფილების შექმნის შესახებ და იმ საორგანიზაციო საკითხებს, რომლებიც ხელს შეუწყობდა გეოფიზიკური ინსტიტუტის დაარსებას, პირველ რიგში ეს იყო საქართველოს ბუნებრივი რესურსების შესწავლა გეოფიზიკური გამოკვლევებით. მეცნიერებათა აკადემიას მიაჩნდა, რომ გეოფიზიკურ სამუშაოებს უხელმძღვანელებდა პროფ. პ. ნიკიფოროვი, თეორიულ გეოფიზიკას - პროფ. ნ. მუსხელიშვილი, ექსპერიმენტალურ გეოფიზიკას - პროფ. მ. ნოდია. სეისმურ სამსახურზე ხელმძღვანელობა დაევალა პროფ. ე. ბიუსს. მნიშვნელოვან სამსახურს გაუწევდა აკადემიას ახალგაზრდა მეცნიერი-ენთუზიასტი ა. ცხაკაია.

ინსტიტუტის დაარსებასა და მრავალი ახალი დარგის დანერგვა-განვითარებას ესაჭიროებდა სათანადო კადრების მომზადება. ამ მიზნით 1931 წელს პროფ. პ. ნიკიფოროვისა და პროფ. მ. ნოდის ინიციატივით ქ. ლენინგრადის სეისმოლოგიურ ინსტიტუტში შეიქმნა დაჩქარებული ასპირანტურა, სადაც სამივე გეოფიზიკის დარგში კადრების მოსამზადებლად ობსერვატორიამ მიავლინა ახალგაზრდა მეცნიერები გ. თვალთვაძე, ბ. ბალავაძე, ვ. ქებულაძე, ალ. ბუხნიკაშვილი, მ. აბაკელია, ალ. ცხაკაია და სხვ. ასპირანტების ხელმძღვანელობა დაევალათ გამოჩენილ გეოფიზიკოსებს: პროფ. პ. ნიკიფოროვს, პროფ. ა. პეტროვსკის, პროფ. მ. სადოვსკის, პროფ. ე. კორიდალინს, პროფ. დ. კირნოსს, პროფ. დ. ხარინს და სხვებს. გეოფიზიკური ინსტიტუტის ორგანიზებაში ამ ასპირანტებმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს,

ასპირანტურის დამთავრების შემდეგ კი სათავეში ჩაუდგნენ ინსტიტუტის სამეცნიერო კვლევით მუშაობას სხვადასხვა დარგში და წარმოადგენდნენ ინსტიტუტის წამყვან მეცნიერთა ძირითად ბირთვს.

1933 წლის 26 ოქტომბერს ჩატარდა სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის ამიერკავკასიის ფილიალის პრეზიდიუმის და საქართველოს განყოფილების სხდომა. მომხსენებელმა პროფ. პ. ნიკიფოროვმა ისაუბრა გეოფიზიკური ინსტიტუტის სამეცნიერო საქმიანობის პერსპექტიულ გეგმებზე და წარმოადგინა დასამტკიცებლად ინსტიტუტის შემდეგი სტრუქტურა: 1. თეორიული მათემატიკური გეოფიზიკის განყოფილება (პროფ. ნ. მუსხელიშვილი); 2. ექსპერიმენტული გეოფიზიკური განყოფილება ელექტრომეტრიის, გრავიმეტრიის და სეისმომეტრიის სექციებით (პროფ. მ. ნოდია); 3. სეისმური სამსახურის განყოფილება, სეისმური სადგურების ქსელით (პროფ. ე. ბიუსი). ინსტიტუტის დირექტორად დამტკიცდა სსრკ მეცნ, აკადემიის წევრ-კორ. პ. ნიკიფოროვი, დირექტორის მოადგილეებად პროფ. ნ. მუსხელიშვილი და პროფ. მ. ნოდია, ხოლო სწავლულ მდივნად - ა. ცხაკაია.

გეოფიზიკური ინსტიტუტის ამოცანები იმთავითვე განისაზღვრებოდა სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის გაშლით დედამიწის ფიზიკის დარგში, რაც მიზნად ისახავდა სახალხო მეურნეობის მიწ-რალურ-წედლეული ბაზის გაფართოებას და ტერიტორიის სეისმური პირობების შესწავლას, მიმდინარეობდა კვლევები ელექტრომეტრიული მეთოდების დასამუშავებლად. საქართველოს ტერიტორიაზე ჩატარდა სიმძიმის ძალის განსაზღვრა. ინსტიტუტში ყველაზე ხანგრძლივი ტრადიციები ჰქონდა გეომაგნიტურ კვლევებს. აქ ფასდაუდებელი წვლილი ეკუთვნის ბატონ მიხეილ ნოდიას. 1938 წელს პროფ. პ. ნიკიფოროვი დირექტორის თანამდებობაზე შეცვალა პროფ. მ. ნოდია. 1939 წელს ინსტიტუტის თეორიული განყოფილება შეუერთდა ახლად დაარსებულ მათემატიკურ ინსტიტუტს. 1939 წელს ინსტიტუტში აკად. კ. ზავრიევის ხელმძღვანელობით დაარსდა ანტისეისმური მშენებლობის რესპუბლიკური ბიურო, რომელიც 1941 წლიდან გამოეყო ინსტიტუტს.

1936 წლიდან გაიხსნა ატმოსფეროს ფიზიკის განყოფილება, რომელმაც სწრაფად განავითარა მავნე მეტეოროლოგიურ მოვლენებზე ხელოვნური ზემოქმედების მეთოდების დამუშავება. დიდი ყურადღება ეთმობოდა კლიმატოლოგიის საკითხებს, ამიერკავკასიისა და საქართველოს ტერიტორიის სინოპტიკურ - მეტეოროლოგიურ პირობების კვლევას. 1941 წელს გეოფიზიკის ინსტიტუტის ბაზაზე დაარსდა ფიზიკისა და გეოფიზიკის ინსტიტუტი. (დირექტორები პროფ. მ. ნოდია, შემდეგ აკად. მ. მირიანაშვილი)

1950 წლის მთავრობის დადგენილების საფუძველზე ფიზიკისა და გეოფიზიკის ინსტიტუტი 1 დეკემბრიდან გაიყო ორ ინსტიტუტად: ფიზიკის ინსტიტუტად და გეოფიზიკის ინსტიტუტად. 1950 წელს ინსტიტუტის დირექტორად დაინიშნა ბ. ბალავაძე, 1953 წელს ბ. ბალავაძის დოქტორანტურაში სწავლის მიზნით ქ. მოსკოვში გამგზავრებასთან დაკავშირებით, ინსტიტუტის დირექტორად დაინიშნა პროფ. ალ. ბუხნიკაშვილი, რომელიც ინსტიტუტს ხელმძღვანელობდა 1972 წლამდე.

1956 წელს ინსტიტუტს გადმოეცა დუშეთის მაგნიტური ობსერვატორია (შემდეგ გეოფიზიკური ობსერვატორია) და თბილისის კოსმოსური სხივების სადგური (ვ. ქოიავა). ორივე ბაზები თავისი აღჭურვილობით და დაკვირვებების დონით ყოველთვის ითვლებოდნენ მსოფლიო მნიშვნელობის ცენტრებად. ინსტიტუტი განუწყვეტლივ აფართოებდა და აღრმავებდა სამეცნიერო-კვლევით სამუშაოებს, ინსტიტუტი ჩადგა მოწინავე გეოფიზიკური დარგის ინსტიტუტების რიგებში.

1957 წელს ინსტიტუტში შეიქმნა ალაზნის სექციის საწინააღმდეგო ბაზა სოფელ რუისპირში სტაციონარული ექსპედიციის სახით, ხოლო 1961 წელს საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან - სექციასთან ბრძოლის სამსახური (ა. ქარცივაძე). დაარსდა დედამიწის მაგნეტიზმის, მიწისძვრების ფიზიკის, რადიომეტრიის, ქანების ფიზიკის, ღრუბლების ფიზიკის და აქტიური ზემოქმედების განყოფილებები. 1963 წლიდან 1990 წლამდე ინსტიტუტში ფუნქციონირებდა სეისმურ დაკვირვებათა ერთიანი ქსელის კავკასიის ზონალური ცენტრი, რომელიც კოორდინაციას უწევდა კავკასიაში მომხდარ მიწისძვრებს, „კავკასიის სეისმოლოგიური ბიულეტენის“ გამოცემას. 1964 წელს ამოქმედდა ინსტიტუტის მთაწმინდის დედამიწის მიმოქცევების შემსწავლელი მიწისქვეშა ლაბორატორია (დედამიწის მიმოქცევების ობსერვატორია „თბილისი“). ობსერვატორია წარმოადგენდა სოციალისტური ქვეყნების საერთაშორისო ცენტრს დახრისმზომითი დაკვირვებების უნიფიცირების ხაზით, მწყობრში ჩადგა ექსპერიმენტული კომპლექსი ატმოსფეროს ფიზიკაში - თერმობაროკამერა, რომელშიც ხორციელდება ატმოსფერული პროცესების მოდელირება, თავისი სიმძლავრით და შესაძლებლობებით ერთადერთი ყოფილ სსრკ ტერიტორიაზე.

1969 წელს სსრკ სახელმწიფო პრემია მეცნიერებასა და ტექნიკის დარგში მიენიჭა სამუშაოს „სეტყვის საწინააღმდეგო რაკეტებისა და ჭურვების გამოყენებით სეტყვასთან ბრძოლის მეთოდებისა და საშუალებების დამუშავება და დანერგვა“ (ა. ბუხნიკაშვილი, ა. ქარცივაძე). 1969 წლიდან აკად. ბ. ბალავაძის ინიციატივით დაარსდა დედამიწის ქერქის ნელი მოძრაობების შემსწავლელი ლაბორატორია (განყოფილება), რომელსაც ევალეზოდა მსხვილ საინჟინრო ნაგებობების მშენებლობათა რაიონებში (ენგურჰესის რაიონი) დედამიწის ქერქის დეფორმაციების შესწავლა. ენგურის ჰიდროელექტროსადგურის მაღლივი კაშხლის მშენებლობასთან დაკავშირებით, ობიექტის მახლობლობაში ტერიტორიის სეისმური რეჟიმის შესასწავლად გაიხსნა 11 სეისმური სადგური.

1972-87 წლებში ინსტიტუტს ხელმძღვანელობდა აკად. ბ. ბალავაძე. მისი ინიციატივით ინსტიტუტში დაარსდა გამოთვლითი ცენტრი, რისთვისაც აკად. ნ. მუსხელიშვილის სახელობის გამოთვლითი ცენტრიდან მოიწვია პროფ. მ. ალექსიძე თავისი განყოფილებით. ამან განაპირობა ინსტიტუტის მეცნიერული კვლევების უფრო მაღალ დონეზე აყვანა. ინსტიტუტში ფართოდ დაინერგა გამოყენებითი მათემატიკის მეთოდები გეოფიზიკაში, შეიქმნა სამიეზო სისტემები და გეოფიზიკური ველების მონაცემთა ბანკები. აკად. მ. ალექსიძე 1987-1992 წწ. ინსტიტუტს ხელმძღვანელობდა.

1976 წლიდან ქ. თბილისის გარეუბანში ექსპლოატაციაში შევიდა სეისმოლოგიური ობსერვატორია „თბილისი“. 1978 წლიდან ინსტიტუტი ფუნქციონირებს ახალ 12 სართულიან შენობაში. 1978 წლიდან ინსტიტუტში მოქმედებს სპეციალიზირებული, სამეცნიერო ხარისხების მიმნიჭებელი დაცვის საბჭო. 1979-94 წწ. ინსტიტუტში შეიქმნა სარედაქციო-საექსპერტო კომისია. აკად. ბ. ბალავაძის თაოსნობით თბილისის ფიზიკური ობსერვატორიის ძველ შენობაში 1978 წლიდან გაიხსნა საქართველოს გეოფიზიკის ისტორიის მუზეუმი.

1979 წელს, ძლიერი მიწისძვრების პროგნოზის პრობლემებზე სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოების გაძლიერების მიზნით, ინსტიტუტთან ჩამოყალიბდა საცდელ-მეთოდური სეისმოლოგიური პარტია, რომელიც „სეისმური მონიტორინგის ცენტრის“ სახელწოდებით 2006 წელს გამოეყო ინსტიტუტს.

1983 წელს, გეოფიზიკის ინსტიტუტის 50 წლისთავთან დაკავშირებით, გეოფიზიკის ინსტიტუტი და ინსტიტუტის 22 თანამშრომელი დაჯილდოვდნენ საქართველოს უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საპატიო სიგელით, გეოლ.-მინ. მეცნ. კანდიდატმა დ. ციციშვილმა მიიღო „საქართველოს დამსახურებული გეოლოგის“ საპატიო წოდება.

1989 წელს ინსტიტუტში დაარსდა „ზღვის დინამიკის“ განყოფილება (ა. კორძაძე), სადაც მათემატიკური მოდელირების საფუძველზე შეისწავლება ზღვა-ხმელეთი-ატმოსფეროს სისტემაში მიმდინარე ფიზიკური და ეკოლოგიური პროცესები.

საქართველოს რესპუბლიკის 1992 წლის 17 აპრილის დადგენილებით 1992 წლიდან გეოფიზიკის ინსტიტუტს მიეკუთვნა საქართველოში გეოფიზიკური მეცნიერების ფუძემდებლის, პროფესორ მიხეილ ნოდისას სახელი.

1992-2006 წლებში ინსტიტუტს ხელმძღვანელობდა აკად. თ. ჭელიძე. აკად. თ. ჭელიძის ინიციატივით: 1995 წლიდან დაარსდა საქართველოს გეოფიზიკური საზოგადოების ინგლისურენოვანი ჟურნალი (სერია ა „დედამიწის ფიზიკა“ და სერია ბ „ატმოსფეროს, ოკენისა და კოსმოსური პლაზმის ფიზიკა“), განახლდა ინსტიტუტის რუსულენოვანი შრომათა კრებულის გამოცემა, დაწესდა აკად. მ. ალექსიძის სახელობის პრემია, პრემია ახალგაზრდა მეცნიერ თანამშრომლებისათვის და სტიპენდია თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გეოფიზიკის კათედრის წარმატებული ასპირანტებისა და სტუდენტებისთვის, გამოიძებნა თანხები თანამედროვე გეოფიზიკური აპარატურის და კომპიუტერების შესაძენად, ჩატარდა დუშეთის მაგნიტური ობსერვატორიის მოდერნიზაცია და სხვ.

1994 წელს მეცნიერებისა და ტექნიკის დარგში საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო პრემია მიენიჭა ინსტიტუტში 1978-1992 წლებში შესრულებულ შრომათა ციკლს „გეოფიზიკური, გეოლოგიური და საინჟინრო ამოცანების გადაწყვეტის გრავიმეტრიული მეთოდების დამუშავება და რეალიზაცია“ (ბ. ბალავაძე, მ. ალექსიძე, კ.მ. ქართველიშვილი, კ.ზ. ქართველიშვილი, ვ. აბაშიძე, გ. შენგელაია).

1996 წლიდან ევროსაბჭომ საქართველოში დააფუძნა „მაღლივი კაშხლების გეოდინამიკური რისკის“ ცენტრი (თ. ჭელიძე, ვ.აბაშიძე) 2004 წელს გეოფიზიკის ინსტიტუტს ეწოდა საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, მიხეილ ნოდისას გეოფიზიკის ინსტიტუტი დაექვემდებარა საქართველოს განათლებისა

და მეცნიერების სამინისტროს. 2006 წლის 3 ივნისიდან გეოფიზიკის ინსტიტუტის დირექტორად არჩეულია ფიზ.-მათ. მეცნ. აკადემიური დოქტორი ნ. ლლონტი. 2007 წელს ინსტიტუტში აკად. ჯ. ლომინაძის ხელმძღვანელობით კოსმოსური სააგენტოს ბაზაზე ჩამოყალიბდა კოსმოსური კვლევის ცენტრი. დაარსდა ჰიდროგეოფიზიკისა და გეოთერმის კვლევითი ცენტრი (გ. მელიქაძე).

თანახმად საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 27 ივლისის დადგენილებისა, გეოფიზიკის ინსტიტუტი 2010 წლიდან ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შემადგენლობაშია.

ინსტიტუტის პატენტები: 1. დიპლომი 192 აღმოჩენაზე „ორგანულ შიგაკომპლექსურ (ხელატური) ნაერთთა თვისება გამოიწვიოს ატმოსფეროში გადამეტცივებული წყლის სისტემების აქტიური კრისტალიზაცია“. (2002 წ. ა. ქარცივაძე); (ა. ქარცივაძეს 1985 წ. მიღებული აქვს სსრკ მინისტრთა საბჭოს პრემია ეფექტური ქიმიური საშუალებების შექმნასთან დაკავშირებით სასოფლო-სამეურნეო კულტურების სეტყვისაგან დასაცავად); 2. გამოგონებაზე „მაგმატოგენური და სედიმენტოგენური სასარგებლო წიაღისეულის საბადოებზე პერსპექტიული რეგიონების ძიების ხერხი“. (1998 წ. გ. გუგუნავა და ნ. გუგუნავა-ჩიქოვანი); 3. გამოგონებაზე „მაიონიზებელი გამოსხივების პროპორციული მთვლელის ელექტრონული ინტერფეისი“. (2003 წ. ნ. ლლონტი, ზ. დემურიშვილი, ნ. ნაჭყებია, ირ. ტუსკია და დ. ბოჩიკაშვილი); 4. საავტორო მოწმობა „დედამიწის შინაგანი აგებულებისა და ძირითადი ფიზიკური პარამეტრების სიღრმული განაწილების სისტემაში მოყვანილი სადემონსტრაციო მაკეტის მოდელი (1994 წ. გ. შენგელაია).

სხვადასხვა ჯილდოები:

2009 წლის 30 ოქტომბერს საქართველოს ეროვნულმა აკადემიამ პროფ. მიხეილ ნოდისას სახელობის პრემიით დააჯილდოვა აკად. თ. ჭელიძე, პროფ. თ. მაჭარაშვილი და მეცნ. დოქტორი ო. ლურსმანაშვილი ნაშრომთა ციკლისათვის „არაწრფივი დინამიკის მეთოდების გამოყენება სეისმოლოგიის პრობლემების გადასაწყვეტად“. 2012 წელს პროფ. მიხეილ ნოდისას სახ. პრემიით დაჯილდოვდნენ პროფ. ა. კორმაძე და მეცნ. დოქტორი დ. დემეტრაშვილი შრომათა ციკლისათვის „შავ ზღვაში მიმდინარე ჰიდროდინამიკური პროცესების მათემატიკური მოდელირება და მის საფუძველზე შავი ზღვის აღმოსავლეთ ნაწილის მდგომარეობის ოპერატიული პროგნოზული სისტემის შემუშავება“.

აკადემიურ დოქტორს ნ. ლლონტს მინიჭებული აქვს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტის პრემია. ბოლო წლებში თემაზე „საქართველოს კლიმატის ცვლილებები“ გამოქვეყნებული სამეცნიერო ნაშრომებისათვის 2009 წელს საქართველოს ეროვნული პრემიის ლაურეატის დიპლომი გადაეცა მეცნ. დოქტ. ავთ. ამირანაშვილს. მონოგრაფიისათვის „ელიზბარ მინდელი“ 2001 წელს მეცნ. დოქტორს პ. მინდელს გადაეცა საქართველოს მეცნ. აკადემიის წევრ/კორ. ელიზბარ მინდელის სახელობის პრემია. ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ივანე ჯავახიშვილის მედალი მიღებული აქვთ: აკად. თ. ჭელიძეს, პროფ. ა. კორმაძეს, მეცნ. დოქტ. ვ.ზ. ქართველიშვილს, პროფ. შ. ადამიას.

საქართველოს ღირსების ორდენით დაჯილდოვდნენ: აკად. ბ. ბალავაძე, აკად. თ. ჭელიძე, ი. აივაზიშვილი, ლ. შათაშვილი, დ. სიხარულიძე, გ. შენგელაია, ე. ჯიბლაძე, ვ. აბაშიძე, თ. მაჭარაშვილი, ა. გველეისანი, ლ. დარახველიძე. ღირსების მედლით დაჯილდოვდნენ ა. ახალბედაშვილი, ო. ვარაზანაშვილი, ვ. პაპალაშვილი და ზ. ჯავახიშვილი. მედლით “За трудовое отличие” და „საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს სისტემაში უმწიკვლო სამსახურისთვის“ მე-3 ხარისხის მედლით დაჯილდოვდა ა. ამირანაშვილი.

2013 წელს აკად. თ.ჭელიძე არჩეულია თბილისის საპატო მოქალაქედ, პროფ. ვ. აბაშიძე - ქალაქ ხარაგოულის საპატო მოქალაქედ.

საქართველოს მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის წოდება მიღებული ჰქონდათ: პროფესორებს: მ. ნოდისა-1944 წ., ე. ბიუსს-1946 წ., ა. ბალაბუევს-1961 წ., ბ. ბალავაძეს-1961წ., გ. თვალთვაძეს -1967წ., ა. ბუნნიკაშვილს -1969 წ. ლენინის ორდენით იყვნენ დაჯილდოვებულნი: ე. ბიუსი, ა. ბალაბუევი, მ. ნოდია, ა. ქარცივაძე, გ. თვალთვაძე.

ინსტიტუტის არსებობის მანძილზე გამოქვეყნებულია 400 წიგნი: მათ შორის ინსტიტუტის შრომების 75 ტომი, საქართველოს გეოფიზიკური საზოგადოების ჟურნალები (სერია ა) -19 ტომი, სერია ბ) -16 ტომი, (ელექტრონული ვერსია), 88 მონოგრაფია, 14 სახელმძღვანელო, 12 კრებული, 48 ბიულეტენი, 17 ბიბლიოგრაფია, 1 ტერმინოლოგია, ატლასები, რუკები, ბროშურები და სხვ. დაცულია 230 დისერტაცია, მათ შორის 39- სადოქტორო, 182 - საკანდიდატო, 6 - აკადემიური დოქტორის.

ინსტიტუტის სტრუქტურა: გამოყენებითი და ექსპერიმენტული გეოფიზიკის სექტორი (აკად. თ. ჭელიძე); გეოფიზიკური ველების დინამიკისა და გამოთვლითი გეოფიზიკის სექტ. (პროფ. თ. მაჭარაშვილი); სეისმოლოგიის, სეისმური საშიშროების და კატასტროფების რისკის სექტ. (აკადემიური დოქტ. ნ. წერეთელი); ატმოსფეროს ფიზიკის სექტ. (მეცნ. დოქტ.ა. ამირანაშვილი); დედამიწის ფიზიკის და გეომაგნეტიზმის სექტ. (პროფ. თ. ქირია); ზღვისა და ატმოსფეროს დინამიკური მოდელირების სექტ. (მეცნ. დოქტ. დ. დემეტრაშვილი); კოსმოსური კვლევის ცენტრი (აკადემიური დოქტ. დ. ზილფიმიანი); კოსმოფიზიკური ობსერვატორია (აკადემიური დოქტ. თ. ბაქრაძე); ჰიდროგეოფიზიკისა და გეოთერმის კვლევის ცენტრი (მეცნ. დოქტ. გ. მელიქაძე); დუშეთის გეოფიზიკური ობსერვატორია (აკადემიური დოქტ. რ. გოგუა).

ინსტიტუტი აგრძელებს მეცნიერულ კვლევებს შემდეგი მიმართულებებით: სეისმოდარაიონება, მიწისძვრების წინამორბედთა კვლევა, მავნე მეტეოროლოგიურ მოვლენებზე აქტიური ზემოქმედება, საძიებო და საინჟინრო გეოფიზიკური მეთოდების სრულყოფა, მათემატიკური მოდელირების საფუძველზე ატმოსფეროსა და შავ ზღვაში ჰიდროთერმოდინამიკური და ეკოლოგიური პროცესების შესწავლა მონიტორინგის განხორციელების გზით და მათი პროგნოზირება, კოსმოსური სივრცისა და მზე-დედამიწის კავშირების კვლევა, ეკოლოგიური გეოფიზიკა, არქეოგეოფიზიკური კვლევები, ჰიდროგეოფიზიკური კვლევები.

ინსტიტუტში 149 თანამშრომელია, მათ შორის: 71 - სამეცნიერო პერსონალი, 11 - მეცნიერებათა დოქტორი (მათ შორის 2 - აკადემიკოსი 2 - პროფესორი), 30 -აკადემიური დოქტორი, (მათ შორის 1 - პროფესორი). საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ნამდვილი წევრებად არჩეულნი არიან: წ/კორ. ბ. ბალავაძე (1974 წ.), აწ/კორ. მ. ალექსიძე (1988 წ.), და 22013 წ. წელს ე/კორ. თ. ჭელიძე და წ/კორ. გ. ჩაგელიშვილი.

2023 წლის 12 ივლისიდან გეოფიზიკის ინსტიტუტის დირექტორად არჩეულია აკადემიური დოქტორი ნ. ვარამაშვილი, დირექტორის მოადგილეებია: სამეცნიერო დარგში პროფ. ჯ. ქირია, საფინანსო-სამეურნეო დარგში - აკადემიური დოქტორი ნ. ღლონტი. სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარეა - აკად. თ. ჭელიძე, ხოლო მდივანი - აკადემიური დოქტორი დ. კირკიტაძე.

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფ. მიხეილ ნოდის სახელობის გეოფიზიკის ინსტიტუტის მისამართია: თბილისი, მ. ალექსიძის ქ. №1.

ლიტერატურა

- [1] Бухникашвили А.В. Геофизика в Грузии. // Труды Ин-та геофизики, т. 26, 1957, с. 3-31.
- [2] ზუხნივაშვილი ა. გეოფიზიკა საქართველოში. // ხელნაწერი. გეოფიზიკის ინ-ს ფონდები, 1964-65 წწ.
- [3] Институт геофизики-50. //Тбилиси, «Мецნიერება»,1983, 143 с.
- [4] მანია მ. თბილისის გეოფიზიკური ობსერვატორია. 2010, 191 გვ.
- [5] Челидзе Т.Л., Даракхвелидзе Л.К. Институт геофизики им. М.З. Нодиа. (К 80 годовщине со дня основания). // Труды Ин-та геоф. т. 64, 2013, с. 3-15.
- [6] საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საარქივო მასალები გეოფიზიკის ინსტიტუტის დაარსების შესახებ.

INSTITUTE OF GEOPHYSICS - 90 YEARS

Chelidze T., Varamashvili N., Ghlonti N., Darakhvelidze L.

Mikheil Nodia Institute of Geophysics of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Tbilisi, Georgia
tamaz.chelidze@gmail.com

Abstract: On November 1, 1933, by a decree of the Government of Georgia, based on the decision of the Presidium of the Academy of Sciences of the former USSR, the Geophysical Institute was established as part of the Georgian Branch of the Transcaucasian Branch of the USSR Academy of Sciences, now the M. Nodia Institute of Geophysics of Iv. Javakhishvili Tbilisi State University. The article gives a brief history of the Institute.

Keywords: institute, geophysics, environment.